

Charakteristika dřeva jednotlivých dřevin

Smrk

Dřevo smrku je smetanově bílé až nahnědlé, s výraznými letokruhy. Na všech třech řezech (příčný, podélný, tečný) snadno zaznamenáme zřetelné barevné odlišení jarní a letní přírůstkové vrstvy dřeva. Smrk je i přes svou měkkost houževnatý, poměrně pevný a pružný. Smrkové dřevo má velmi výhodné vlastnosti pro opracování, proto se smrk stal, díky člověku, našim nejrozšířenějším stromem.

Smrkové dřevo je měkké, hedvábně lesklé, vonící pryskyřicí, poměrně lehké, dlouhovláknité, přitom velmi pružné a pevné, dobře štípatelné. Dobře se řeže, hobluje, frézuje, klíží, moří, natírá a barví. Poměrně málo se bortí a sesychá. V suchu je velmi trvanlivé. Tesař ho používá na trámův, krokve, bednění i podbití. Truhlář na tzv. selský (měkký) nábytek. Ze starých trámů se zhotovují repliky truhel, komod, skříní apod. Zedníci používají smrk na hladítka, bednění a podlázky lešení. Smrkové dřevo je důležitou surovinou pro výrobu papíru. Zvláštností je tzv. rezonanční smrk (kmeny s velkou hustotou letokruhů), ze kterého se vyrábí mnoho hudebních nástrojů.

Borovice

Dřevo borovice je měkké, křehčí než smrkové, bělová část je smetanově bílá až okrová, jádro oranžově hnědé až dorezava. Letokruhy jsou výrazné. Dřevo v případě nevhodném postupu zpracování trpí charakteristickým zamodráním, což ho znehodnocuje. Díky odolnosti se borové dřevo používá především na okna a dveře, včetně rámu. Také se dobře uplatní na trámův, podvaly a „polštáře“ pod podlahy. Mořidla i nátěry přijímá hůře než smrk. Jádrové dřevo se také hůře lepí. Největší nevýhodou při obrábění a broušení je však silné zanášení nástrojů a brusiva pryskyřicí.

Modřín

Modřínové dřevo je polotvrdé, tvrdší než smrkové nebo borové, pevné a trvanlivé. Bělová vrstva je světle žlutohnědá, jádro okrové až červenohnědé. Na vzduchu a po napuštění tmavne. Texturu (kresba letokruhů) má hustší než smrk a vyniká krásou mnoha drobných, většinou dobře zarostlých součků. Dobře se obrábí, nezalepuje tolik nástroje jako borovice a lépe přijímá lepidla i napouštění. Používá se k výrobě šindelů, masivního nábytku, schodů, zábradlí, obložení apod.

Buk

Bukové dřevo patří z listnáčů k neznámějším. Je tvrdé, málo pružné, poměrně pevné. Barvu má světle hnědou až narůžovělou, pařením získá tmavší, charakteristickou barvu. Je stejnorodé a husté. Bukové dřevo proslavila mimo jiné firma Thonet známými „thonetkami“, židlemi z ohýbaného dřeva, které se stále vyrábějí. Používá se v nábytkářství, na ohýbaný nábytek i na krájení dýh, převážně pro „levné“ použití, např. na překližky. Velmi dobře se obrábí, moří a lepí. V neposlední řadě má dobrou výhřevnost.

Dub

Dubové dřevo je jedno z nejžádanějších už odedávna. Má poměrně úzkou, světlehnědou běl a široké, stejnoměrně hnědě zbarvené jádro. Na středovém a tečném řezu se objevují výrazná „zrcátka“ (přeříznuté dřevové paprsky). Díky jim lze bezpečně rozeznat dub od jilmu či jasanu. Základními vlastnostmi dubového dřeva jsou tvrdost, pevnost, houževnatost a trvanlivost. Z našich dřev nejdéle vzdoruje nejen povětrnostním podmínkám, ale i střídání vlhka a sucha. Vyráběly se z něj sudy mlýnská kola, hamry, piloty k mostům a lávky. Dubové dřevo bylo za všech dob oblíbeno v nábytkářství. V Anglii po něm pojmenovali celé století – age of oak (1500

– 1600). Využívá se jak v masivu, tak i na krájení dýh. S dubem pracují řezbáři a sochaři, dá se řezat dláty i napříč vláknům. Dobře se lepí i moří.

Jasan

Běl, u mladých stromů široká, u starých užší, je smetanově bílá, u některých jedinců bělejší než javorová, jindy narůžovělá. Jádro bývá nepravidelně ohraničené, tmavohnědé. Výrazné letokruhy vytvářejí krásnou kresbu, která má na starém nábytku nazlátlý lesk. Šikmo řezané pásky se používaly k vykládání. Dřevěné obklady, prkna či dýhy jsou nejžádanější tam, kde se objevuje kontrast jádra běli, nebo v místech srůstu. Dobře se opracovává, soustruží i leští. Dřevo je pevné, tvrdé, houževnaté a z našich dřevin nejpružnější. Používá se proto na výrobu lyží, saní, topůrek či madel a dodnes se z něho zhotovuje tělocvičné nářadí.

Javor

Javorové dřevo patří k nejsvětlejším z našich dřev, smetanově slonovinově bílé, do krému. Okolo dřeně či suků se někdy objevují zelené nebo černohnědé pruhy a skvrny. Někdy se tvoří široká, tmavá, nepravidelně ohraničená dřeň. Jádro jinak není barevně odlišeno. Dřevo je tvrdé a lesklé. Dobře se opracovává, soustruží, moří, bez problémů přijímá lepidlo. Často se ještě vyběluje peroxidem a čpavkem. Kvůli kontrastu se používá v nábytkářství v dýhách i v masivu. Pro svou dekorativnost je vzácný tzv. „očkový“ javor. Pro vykládání nábytku se vyhledávala i tzv. kořenovice. Rovněž známé je tzv. vlnkování javoru, jež se dodnes využívá na zadní desky a luby viol, houslí nebo kytar.

Bříza

Dřevo břízy je smetanově bílé, někdy naředlé, nahnědlé i narůžovělé, bez lesku. Je stejnoměrně husté, středně tvrdé, pevné, dobře se ohýbá. Za syrova se řeže (dláty) mnohem lépe než po vyschnutí. Jako ostatně většina dřev. Špatně odolává vlivu počasí, podléhá zvláště hnilobě a houbám. Vždy se používalo na topení, hlavně v polenech do krbů. Při sušení na vzduchu proschne bez prasknutí na obvodu i v kulatině (do průměru cca 15 cm), proto je odedávna májí v oblíbě především soustružníci. Dodnes se z něj točí korbele, vázy, svícny, kořenky či slánky. Dobře se moří i přijímá lepidlo. Vzrostlé silné kmeny se krájejí i na dýhy. Dodnes se vyrábějí z březových větvíček košťata.

Lípa

Smetanově až žluto či šedobíle zbarvené, poměrně pevné, měkké dřevo je stejnoměrně husté. Není příliš trvanlivé a musí se chránit zejména před červotočem. Po kvalitním vysušení se nebortí a málo sesychá. Dobře přijímá lepidlo, dobře se tónuje a moří. Lze je čistě řezat dláty, a to i přes vlákna. Lípa je především nepostradatelným materiálem pro řezbáře.

Olše

Dřevo je žluté, někdy narůžovělé až šedooranžové. Je stejnoměrné, bez výrazných letokruhů a barevně odlišeného jádra. Je měkké, pevné, snadno se štípe, dá se řezat dláty i přes vlákna. Dobře přijímá lepidlo. V řezbářství je hned po lipovém nejoblíbenější, ale stejně jako lipové dřevo trpí červotočem. V rukodělné řemeslné výrobě se olšové dřevo využívá na nádoby – necičky, mísy, okříny i troky na paření prasat. Umělečtí truhláři mořeným olšovým dřevem nahrazovali mimo jiné mahagon nebo palisandr.

Topol

Topolové dřevo je měkké, řídké, nepříliš pevné, na řezu chlupaté. Je lehké. Dobře se moří a přijímá všechny druhy lepidel, protože hodně saje. Používá se na krájení dýhy na tzv. poddýžky. Dobře vyschlý se dá použít jako obklad do suchých saun, neuvolňuje pryskyřici.

Akát

Od úzké hnědobílé běle jde ke dřeni žlutozelenohnědavá barva, s rozdílnou, mnohdy zajímavou kresbou. Letokruhy jsou dobře viditelné. Dřevo je těžké, velmi tvrdé, značně pružné a houževnaté. Dobře odolává vodě i počasí. Poměrně dost „pracuje“, trhá se a bortí. Při rychlém sušení praská. Ideálně se hodí na silně namáhané násady, topírka a rukojeti. Naši předkové dřevo akátu používali v kolářství. Čepy a klíny z něj jsou pevné a trvanlivé.

Habr

Habr je z našich dřev nejtvrdší a touto vlastností se může srovnávat jen s akátem či javorem babykou. Dřevo je husté, stejnoměrně šedobílé až hnědobílé. Barevné změny lze najít u starších kusů okolo dřene. Po vyschnutí je stálé. Porušuje však pravidlo o trvanlivosti tvrdých a těžkých dřev: leží-li ve vlhku, venku na zemi, brzy „zpuchří“ a začne se rozkládat. Ale ani stojící nevydrží příliš dlouho odolávat povětrnostním vlivům. Dobře přijímá lepidlo i mořidla, je bez lesku. Napodoboval se jím eben. Dodnes se používá na čepy, palice i šrouby, na klíny, na hoblíky, rukojeti apod. Kvůli stálosti a tvrdosti je velmi důležitý i pro výrobu hudebních nástrojů.

Ořech

Ořeškové dřevo je velmi ceněné, o starší, zdravé a silné stromy mají velký zájem dýhární. Běl má šedobílou, jádro je většinou tmavohnědé. Bývá černě ohraničeno a barva závisí na půdních podmínkách. Je tvrdé a pevné, díky obsahu třísly poměrně trvanlivé. Dobře se obrábí, ohýbá, soustruží i řeže dláty. Odedávna se používalo k dýhování i vykládání (intarzie). Vyrábí se z něho také pažby loveckých pušek.

Třešeň

Dřevo je tvrdé, pevné, pružné a houževnaté, s poměrně výraznými letokruhy. Bělová část je úzká, smetanově narůžovělá až žlutá, jádro červenohnědé, na vzduchu časem červená a tmavne. Třešně rostoucí v lesních porostech mívají dřevo trochu tmavší. Krájené dýhy, masivní fošny nebo prkna upoutávají výraznou kresbou. Dobře se obrábí, má mírný lesk. Špatně se řeže dláty přes vlákna, ale pro soustružení a truhlářské práce je vhodné. Hodně se bortí a „pracuje“, přířezy je nutno sušit pomalu a důkladně je proložit. Používá se v nábytkářství, v uměleckém truhlářství, pro výrobu židlí, stolků, podstavců, ostění, říms, sloupků zábradlí i leštěných vykládaných kazetových stropů.

„Zdroj Lesy ČR“